

Θεολογία και πολιτική

Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Ἐνα ἀπό τὰ μεγαλύτερα χαρίσματα τῶν Χριστιανῶν (Κληρικῶν, Μοναχῶν καί λαϊκῶν) πού εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι ἀποτελοῦν τήν ἐγρηγοροῦσαν συνείδησιν, ἡ δέ μεγαλύτερη προσφορά τῶν Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως γράφει ὁ μακαριστός Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὅρους Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος (Καψάνης), εἶναι νά ἐνεργοποιῇ τήν ἐγρήγορση τῆς συνειδήσεως τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό ἔχει μεγάλη σημασία, ὅταν μάλιστα ὁ λαός τοῦ Θεοῦ σήμερα ἀφήνη ἐν πολλοῖς «ἀδρανές καί ἀνερέργητον τό χάρισμα τοῦτο». Ἡ ἐγρήγορση τῆς Ὁρθοδόξου συνειδήσεως ἀποτελεῖ τήν μεγαλύτερη ἀπόδειξη ὅτι τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ζωντανά.

Ἐμεῖς δέ οἱ Κληρικοί, παντός βαθμοῦ, καί οἱ λαϊκοί θεολόγοι ἔχουμε μεγάλη εὐθύνη ὅταν δέν καλλιεργοῦμε στό ποίμνιό μας τήν «ἐγρήγορση τῆς συνειδήσεως» του, ἀλλά ἀρκούμαστε σέ μιά κοινωνική διακονία καί σέ μιά πολιτιστική προσφορά, καί δέν προσφέρουμε τόν ὀρθόδοξο λόγο, πού εἶναι ἡ προϋπόθεση τῆς σωτηρίας. Ἡ θεολογία, ὅπως ἐκφράσθηκε ἀπό τούς ζωντανούς ὀργανισμούς, ἦτοι τούς Προφήτας, τούς Ἀποστόλους καί τούς Πατέρας, εἶναι μεγάλο χάρισμα, καί ἡ χάρις τῆς θεολογίας σώζει τόν ἄνθρωπο.

Αὐτή εἶναι μιά μικρή εἰσαγωγή γιά νά προχωρήσω στό θέμα μου, πού εἶναι: «θεολογία καί πολιτική» καί ὅπωςδήποτε ἔχει ἀναφορά στήν «Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο», ἡ ὁποία πρόκειται νά συνέλθῃ, ὅπως ἔχει προγραμματισθῆ, κατά τήν ἐορτή τῆς Πεντηκοστῆς τοῦ ἔτους πού διανύουμε. Πρόκειται ὄντως γιά μεγάλο ἐκκλησιαστικό γεγονός, τό ὁποῖο πρέπει νά κινηθῆ στήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, νά εἶναι προϊόν «τῆς ἐγρηγορούσης συνειδήσεως» τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καί φυσικά θά πρέπει νά ἀποδεσμεύεται ἀπό τήν κοσμική πολιτική.

Θά διαιρέσω τό θέμα μου σέ τρεῖς ἐνότητες: πρῶτον ἡ θεολογία τῆς Πεντηκοστῆς, δεύτερον τὰ σύγχρονα θεολογικά ρεύματα, καί τρίτον ἡ εἴσδυση τῆς πολιτικῆς στίς ἐνδοορθόδοξες σχέσεις. Θά προσπαθῆσω νά ἐπεξεργασθῶ τό θέμα μου μέ ψυχραιμία καί νηφαλιότητα.

1. Ἡ θεολογία τῆς Πεντηκοστῆς

Ἡ μέλλουσα νά συγκληθῆ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος θά πραγματοποιηθῆ τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, καί ἀσφαλῶς ἔχει ἐπιλεγεῖ συμβολικά γιά νά ἐκφράσῃ τήν ἐνότητα τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου.

Ὅμως, ἡ Πεντηκοστή εἶναι μιά ἡμέρα πού δείχνει ποιά εἶναι ἡ ἀληθινή θεολογία τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ λειτουργική ἐνότητά της. Πρόκειται γιά τήν θεολογία τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἁγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ μέσα στό Φῶς. Οἱ Ἀπόστολοι διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐνώθηκαν μέ τόν Χριστό καί ἔγιναν μέλη τοῦ Σώματος Του.

Ὁ Χριστός στήν ἀρχιερατική Του προσευχή εὐχήθηκε στόν Πατέρα Του, ὥστε οἱ Μαθητές Του νά ἔχουν ἐνότητα μεταξύ τους: «τήρησον αὐτούς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὧσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς» (Ἰω. ιζ, 11). Αὐτό τό ἐπανάλαβε, «ἵνα πάντες ἐν ὧσι», «ἵνα καί αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσιν» (Ἰω. ιζ, 21).

Αὐτή ἡ ἐνότητα τῶν Μαθητῶν ἐν Χριστῷ πραγματοποιήθηκε τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Δέν πρόκειται γιά μιά ἐξωτερική ἐνότητα οὔτε γιά μιά διανοητική ἐνότητα, ἀκόμη καί μέ τήν ἴδια πίστη, ἀλλά ἐνότητα μέσα στήν δόξα τοῦ Θεοῦ. Αὐτό φαίνεται ἀπό τούς ἴδιους λόγους τοῦ Χριστοῦ στήν Ἀρχιερατική προσευχή, ὅταν λέγῃ: «καί ἐγώ τήν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν, ἐγώ ἐν αὐτοῖς καί σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἕν» (Ἰω. ιζ, 22-23), «θέλω ἵνα ὅπου εἰμί ἐγώ κάκεῖνοι ὧσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τήν δόξαν τήν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι» (Ἰω. ιζ, 24).

Εἶναι φανερόν ὅτι τό «ἵνα ὧσιν ἐν» συνδέεται μέ τήν δόξα τοῦ Θεοῦ, μέ τό «τετελειωμένοι εἰς ἕν», μέ τό «θεωρῶσιν τήν δόξαν» τοῦ Θεοῦ. Πρόκειται γιά τήν ἐνότητα τῶν Μαθητῶν στήν δόξα τοῦ Θεοῦ, τήν ἀνάβαση στό ὕψος τῆς Πεντηκοστῆς, στήν θέωση.

Ἡ ἐμπειρία τῆς Πεντηκοστῆς προξένησε τόση χαρά στους Ἀποστόλους, ὥστε φάνηκαν ὡς μεθυσμένοι. Πρόκειται γιά τήν μέθη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Μιά καταπληκτική ἐρμηνεία τί εἶναι αὐτή ἡ μέθη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δίνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν προτρέπη τούς Χριστιανούς τῆς Ἐφέσου: «καί μή μεθύσκεσθε οἴνω, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία, ἀλλά πληροῦσθε ἐν Πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καί ὕμνοις καί ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καί ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ,» (Ἐφ. ε, 18-19). Οἱ ψαλμοὶ καί οἱ ὕμνοι καί οἱ ᾠδές οἱ πνευματικὲς πού ᾄδονται καί ψάλλονται στήν καρδιά εἶναι ἡ ἐσωτερική λειτουργία, εἶναι ἡ νοερά καρδιακή προσευχή, πού εἶναι ὁ πρῶτος βαθμὸς τῆς θεωρίας. Δέν μπορεῖ νά δοθῆ καμμιά ἄλλη ἐξήγηση αὐτοῦ

τοῦ θεοπνεύστου χωρίου καί δείχνει ποιὰ ἦταν ἡ κατάσταση τῶν Χριστιανῶν μετά τό ἅγιο Βάπτισμα, καί ποιὰ εἶναι ἡ κατάλληλη πορεία πρὸς τήν αὐθεντική θεολογία, ὡς θεοπτία.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος πού βρέθηκε στήν Πεντηκοστή, καί προηγουμένως στό Ὅρος Θαβώρ, εἶναι ἀποκαλυπτικός ὅταν γράφει: «οὐ γάρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τήν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καί παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος» (Β' Πέτρ. α', 16). Οἱ «σεσοφισμένοι μύθοι» εἶναι ἡ φιλοσοφία τῆς κλασσικῆς μεταφυσικῆς, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλη, τῶν Νεοπλατωνικῶν, οἱ ὅποιοι ἔκαναν φιλοσοφία τήν εἰδωλολατρική θρησκεία, ὅταν ὁμιλοῦσαν γιά τόν κόσμο τῶν ἰδεῶν, τόν λεγόμενον ἐξεμπλαρισμό τοῦ Πλάτωνα καί τό πρῶτον ἀκίνητον κινοῦν, τόν λεγόμενον ὑλικομορφισμό τοῦ Ἀριστοτέλη. Ὅλοι αὐτοί «οἱ σεσοφισμένοι μύθοι» ἐξαφανίσθηκαν ἐπάνω στό Ὅρος Θαβώρ, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι ἔγιναν «ἐπόπται τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος», εἶδαν τό ἄκτιστο Φῶς τοῦ Θεοῦ, καί μετεῖχαν αὐτοῦ, καί ὅταν στήν συνέχεια κατά τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ἔγιναν μέλη τοῦ σώματος τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου.

Πρό τῆς Πεντηκοστῆς ἡ ἄκτιστη Χάρις τοῦ Θεοῦ μετεχόταν «ἀμερίστως ἐν μεριστοῖς», ὅπως γινόταν στούς Προφήτας, ἀλλά μετά τήν Πεντηκοστή καί τό τεθεωμένο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ «μετέχεται ἀμερίστως ἐν μεριστοῖς» καί οἱ Ἀπόστολοι βλέπουν τόν Χριστόν ἐν τῷ Φωτί καί μετέχουν τοῦ Φωτός ὡς μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Στήν συνέχεια, ὁ Ἀπόστολος Πέτρος συνιστᾷ στούς Χριστιανούς νά προσέχουν τόν προφητικό λόγο, ὁ ὁποῖος ὁμοιάζει μέ λύχνον πού φέγγει στό σκοτάδι, ὥστε νά φθάσουν στήν θεωρία τοῦ Φωτός πού θά ἀνατείλῃ στίς καρδίές τους. Γράφει: «Καί ἔχομεν βεβαιότερον τόν προφητικόν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὔ ἡμέρα διαυγάσῃ καί φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν» (Β' Πέτρ. α', 19).

Αὕτη εἶναι ἡ πραγματική θεολογία τῶν ἁγίων, ὅπως καί πάλιν διδάσκει ὁ Πρωτοκορυφαῖος Ἀπόστολος Πέτρος: «οὐ γάρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτέ προφητεία, ἀλλ' ὑπό Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι» (Β' Πέτρ. α', 21).

Ἡ ἀναφορά αὕτη τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου δείχνει τήν ἰσχυρότατη σχέση μεταξύ τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Ἁγίων, διά μέσου τῶν αἰώνων, οἱ ὅποιοι ἐμπνέονται ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα, μετέχουν τοῦ θείου Φωτός τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, καί εἶναι πράγματι οἱ θεόπνευστοι καί οἱ

πραγματικοί ηγέτες του λαού του Θεού. Δεν όμιλουν μέ «σεσοφισμένους μύθους», πράγμα πού κάνουν οί αίρετικοί, αλλά είναι «έπόπται της εκείνου μεγαλειότητας», άκοϋν την φωνή του Πατρός «υπό της μεγαλοπρεπούς δόξης», και γίνονται πραγματικοί θεολόγοι στην Έκκλησία και φορείς της Πεντηκοστής.

Όλη αυτή ή θεολογία των θεοπτων άγιων πέρασε μέσα στις αποφάσεις των Τοπικών και Οικουμενικών Συνόδων, στην γλώσσα της λατρείας και στις εϋχές των Μυστηρίων της Έκκλησίας. Είναι αυτό πού ό μακαριστός π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ είχε πη ότι ύπάρχει σταθερή σχέση μεταξύ του *lex credendi* και του *lex orandi*. Αυτή είναι ή κοινή θεολογική γλώσσα των Άγιων. Κάθε φορά πού μία θεολογία αποδεσμεύεται από την θεολογία των αποφάσεων των Οικουμενικών Συνόδων και την θεολογία της λατρείας και των Μυστηρίων της Έκκλησίας είναι έκκοσμηκευμένη θεολογία και δεν έκφράζει τό μυστήριο της Πεντηκοστής, αλλά τούς «σεσοφισμένους μύθους».

Βέβαια, οί άγιοι Πατέρες διά μέσου των αίωνων, κυρίως οί Πατέρες του 4^{ου} αιώνας, χρησιμοποίησαν μία άλλη όρολογία για νά άπαντήσουν στους αίρετικούς θεολόγους της έποχής τους, αλλά όμως ή έμπειρική θεωρία ήταν ένιαία. Δεν ύφίσταται καμμιά διαφορά μεταξύ των Προφητών, των Άποστόλων και των Πατέρων ως προς τό «άκτιστον ρήμα», αλλά ή διαφορά ήταν ως προς τό «κτιστόν ρήμα και νόημα». Άν κάποιος δεν μπορεί νά καταλάβη αυτήν την οϋσιαστική διαφορά, δεν μπορεί νά καταλάβη τί είναι όρθόδοξη θεολογία.

Αυτή είναι ή Πεντηκοστή μέσα στην ιστορία και αυτοί οί θεολόγοι είναι οί άνθρωποι της Πεντηκοστής. Κι αν δεν διαθέτουμε άποκαλυπτική έμπειρία, όμως τό λιγότερο πού μπορούμε νά κάνουμε είναι νά ακολουθοϋμε πιστά την έμπειρία και την διδασκαλία των θεοπτων άγιων και νά πορευόμαστε «κατά τας των άγιων θεοπνεύστους θεολογίας και τό της Έκκλησίας εϋσεβές φρόνημα».

Η Άγία και Μεγάλη Σύνοδος θά πραγματοποιηθή σύμφωνα μέ τόν προγραμματισμό την ήμέρα της Πεντηκοστής, και έμεϊς εϋχόμαστε στην Σύνοδο αυτή νά παρευρίσκονται Έπίσκοποι, οί όποιοι τουλάχιστον νά ακολουθοϋν την διδασκαλία των θεουμένων άγιων.

2. Τά σύγχρονα θεολογικά ρεύματα

Δυστυχώς, έκτός από τό όρθόδοξο θεολογικό ρεύμα των θεοπτων άγιων, οί όποιοι είναι συνέχεια της Πεντηκοστής, διά μέσου των αίωνων,

έμφανίσθηκαν και άλλα θεολογικά ρεύματα, και ἄς ἐλπίσουμε νά μή ἐπικρατήσουν στην Ἁγία και Μεγάλη Σύνοδο, πού θά γίνη τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς.

Στήν εἰσήγησή μου στην Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ τίτλο «Ἡ θεολογική κρίση και οἱ ἐπιπτώσεις της στην καθημερινότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς», ἀφοῦ ἐξέθεσα ποιά εἶναι ἡ θεολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στην αὐθεντική ἔκφρασή της, στην συνέχεια παρουσίασα τό πῶς ἀλλοιώθηκε ἡ θεολογία, μέ τήν σχολαστική θεολογία, τήν βιβλική κριτική θεολογία και τήν παλαιότερη ρωσική θεολογία, και ἔδωσα συγκεκριμένα παραδείγματα τῆς θεολογικῆς ἐκτροπῆς.

Ἐπίσης, στό Συνέδριο πού ἔγινε στόν χῶρο αὐτό ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Πειραιῶς τό 2012 εἰσηγήθηκα ἕνα θέμα μέ τίτλο: «Ἡ μεταπατερική θεολογία ἀπό ἐκκλησιαστικῆς προοπτικῆς», και παρουσίασα τόν πυρῆνα τῆς μεταπατερικῆς θεολογίας και πῶς ἐφαρμόζεται στην σύγχρονη ἐκκλησιαστική σκέψη.

Δέν ἐπιθυμῶ νά ἐπαναλάβω τά ἴδια θέματα, ἀλλά παραπέμπω κάθε ἐνδιαφερόμενο στίς εἰσηγήσεις αὐτές. Ἐδῶ θέλω νά ἐπισημάνω ὅτι ἡ στοχαστική θεολογία τῶν ἀρχαίων αἰρετικῶν τοῦ 3^{ου} και 4^{ου} αἰῶνος πέρασε στόν δυτικό χῶρο τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας και μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου διαμόρφωσε μιὰ ιδιαίτερη θεολογία, πού ἀποκλήθηκε φραγκολατινική ἢ σχολαστική θεολογία. Αὐτή ἡ θεολογία στηρίχθηκε κυρίως στίς ἀπόψεις τοῦ Πλάτωνος και τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅπως φαίνεται στό ἔργο τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτη *Summa Theologica*. Ἐπειτα, οἱ Μεταρρυθμιστές ἀπέβαλαν τήν σχολαστική θεολογία και ἐρμήνευσαν και ἐρμηνεύουν τά βιβλικά κείμενα μέ μιὰ ιδιαίτερη μέθοδο, δηλαδή οὐσιαστικά ἀπέρριψαν τήν Θεοπτική ἐρμηνευτική μέθοδο τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας και ἐφαρμόζουν μεθόδους πού χρησιμοποιοῦνται στό πεδίο τῆς ἱστορίας, τῆς συγκρητικῆς θρησκευολογίας και τῆς φιλοσοφίας. Κατά βάση ἐξετάζουν τό περιβάλλον στό ὁποῖο ἔζησε κάθε Προφήτης, χωρίς νά διακρίνουν μεταξύ ἀκτίστων ρημάτων και κτιστῶν ρημάτων, νοημάτων και εἰκονισμάτων. Στήν συνέχεια τά ρεύματα αὐτά, μαζί μέ τόν γερμανικό ἰδεαλισμό εἰσέρρευσαν στην Ρωσία και ἐκεῖ τόν 19^ο αἰῶνα διαμορφώθηκε μιὰ ιδιαίτερη θεολογία πού ὀνομάσθηκε *Ρωσική*, ἡ ὁποία προσέλαβε ἐν πολλοῖς τά ὑπαρξιακά στοιχεῖα και τῆς ὁποίας κέντρο σήμερα εἶναι τό Ρωσικό Ἰνστιτούτο τοῦ Ἁγίου Σεργίου στό Παρίσι.

Πρατηρώντας τά θεολογικά ρεύματα και τήν σκέψη πού ἐπικρατεῖ σήμερα στόν θεολογικό κόσμο συμπεραίνουμε ὅτι εἶναι ἐπηρεασμένα ἀπό τόν νεοσχολαστικισμό, τόν προτεσταντικό βιβλισμό, τόν γερμανικό ἰδεαλισμό, τήν

σλαβοφιλία και τόν υπαρξισμό, τά όποια έχουν διαφοροποιηθή έν πολλοίς από τήν όρθόδοξη βιβλικοπατερική παράδοση.

Είναι σημαντικό νά τονισθή ότι ό π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ άγωνίσθηκε έναντίον αύτής τής παραχαράξεως τής πατερικής παραδόσεως. Ό π. Γεώργιος Δράγας, μαθητής του, έχει έπισημάνει ότι ό μεγάλος αύτός θεολόγος σέ όλες τίς διαλέξεις του τόνιζε δύο σημεία: Πρώτον ότι ή έμπειρική πατερική θεολογία τής Όρθοδόξου Άνατολής διαφοροποιείται από τήν σχολαστική ή όρθολογική θεολογία τής Δύσεως. Δεύτερον ότι είναι λανθασμένη ή άντιπαράθεση τής βιβλικής θεολογίας προς τήν δογματική ή πατερική θεολογία, ή όποία άντιπαράθεση, δυστυχώς, έδραιώθηκε στην Δύση. Αύτήν τήν θεολογία μέ τά δύο αύτά σημεία πού διαμορφώθηκε στους άκαδημαϊκούς κύκλους τήν χαρακτήριζε ως «ψευδομόρφωση», επέμενε δέ ότι στην Όρθόδοξη Έκκλησία ύπάρχει μιά άρραγής συνέχεια από τούς Προφήτας στους Άποστόλους και τούς Πατέρας του 4^{ου} αιώνας, και στους Πατέρας των έπομένων αιώνων μέχρι τόν άγιο Γρηγόριο τόν Παλαμά και τούς Φιλοκαλικούς Πατέρας. Σέ όλη αύτήν τήν όρθόδοξη περίοδο ύπάρχει ταυτότητα στην θεολογία και τήν μεθοδολογία.

Αύτήν τήν θεολογική γραμμή συνέχισε και ό καλύτερος μαθητής του π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, ό π. Ίωάννης Ρωμανίδης, ό όποίος τόνιζε ότι ή θεοπτική έμπειρία είναι ή βάση τής όρθοδόξου θεολογίας και ότι όταν ή άκαδημαϊκή θεολογία αποκόπτεται από τήν κάθαρση, τόν φωτισμό και τήν θέωση είναι άντιεκκλησιαστική και αίρετικίζουσα. Επίσης, στό θέμα τής ψευτοδιάκρισης τής βιβλικής έρμηνείας από τήν άγιοπατερική έμπειρία και τήν δογματική, τόνιζε τήν ένότητα και συμφωνία μεταξύ των Προφητών, των Άποστόλων και των Πατέρων.

Είναι χαρακτηριστική ή περίπτωση του π. Ίωάννου Ρωμανίδη και γι' αυτό θά αναφερθώ λίγο σέ αύτόν. Μεγάλωσε και σπούδασε στά μεγάλα κέντρα γνώσης τής Δύσης. Έμαθε από μαθητής στό Γυμνάσιο, και στην συνέχεια ως φοιτητής, τήν σχολαστική θεολογία του Θωμά του Άκινάτη. Έπειτα, σπούδασε σέ μεγάλους βιβλικούς θεολόγους τήν βιβλική κριτική μέθοδο έρεύνης των βιβλικών κειμένων. Άκόμη, γνώριζε έκ του σύνεγγυς τήν Ρωσική θεολογία στό Ρωσικό Ίνστιτούτο του Άγίου Σεργίου. Όμως, όταν κατέληξε στην μελέτη και γνώση τής διδασκαλίας των Πατέρων τής Έκκλησίας και γνώρισε τήν διδασκαλία του άγίου Γρηγορίου του Παλαμά, κυρίως των Φιλοκαλικών Πατέρων και τήν νηπτική παράδοση του Άγίου Όρους, τότε άσκησε βαθύτατη κριτική στην δυτική θεολογία. Γνώριζε καλύτερα από κάθε άλλον τήν δυτική θεολογική σκέψη, αλλά και τήν ούσία

τοῦ ὀρθοδόξου ἡσυχασμοῦ, γι' αὐτό καί καταλάβαινε πολύ καλά τίς ἐπιρροές πού δέχθηκε ἡ ὀρθόδοξη θεολογία ἀπό τά δυτικά θεολογικά ρεύματα.

Ὁ ἴδιος δέν ἦταν κλεισμένος σέ ἕνα γραφεῖο καί σέ κάποιο δωμάτιο, ἀλλά συμμετεῖχε σχεδόν σέ ὅλους τούς σύγχρονους θεολογικούς διαλόγους ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας, προσφέροντας εὐστοχο θεολογικό λόγο, ὅπως φαίνεται στίς ἐκθέσεις καί τά κείμενά του, καθῶς ἐπίσης ὑπῆρξε μέλος τῆς ἀντιπροσωπείας τῶν παρατηρητῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στήν Β' Βατικανή Σύνοδο. Γνώριζε, λοιπόν, ἀσφαλέστατα τήν σκέψη τῆς δυτικῆς θεολογίας καί τίς ἐπιρροές πού ἄσκησε αὐτή ἡ θεολογία, κυρίως ἡ Ρωσική θεολογία στούς σύγχρονους ὀρθοδόξους ἀκαδημαϊκούς θεολόγους. Γι' αὐτό καί ἦταν δεινός ἐπικριτής ὅλων αὐτῶν τῶν θεολογικῶν ρευμάτων. Ἔχω ὑπ' ὄψη μου τέτοια ἀνέκδοτα ἀκόμη κριτικά κείμενα, τά ὁποῖα θά δημοσιεύσω ἀργότερα καί θά προξενήσουν μεγάλη ἐντύπωση.

Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖον ὅσοι διακρίνονται ἀπό ξένες θεολογικές παραδόσεις τόν εἰρωνεύονται, τόν ὑποσκάπτουν, τόν πολεμοῦν, ὅπως κάνουν καί μέ καθένα πού ἀκολουθεῖ τήν πατερική παράδοση. Ἀλλά ὅ,τι καί νά κάνουν, ἡ θεολογία τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδα, πού εἶναι θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων, θά μείνη στήν Ἐκκλησία, γιατί ἐκφράζει τήν ζωή της.

Ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης εἶχε τήν εὐκαιρία νά σπουδάσει στά μεγαλύτερα θεολογικά κέντρα τῆς ἐποχῆς του καί κατά συνέπεια εἶχε τήν εὐκαιρία νά γίνη μέγας κατά κόσμον, ἀλλά αὐτός ὡς ἄλλος Μωϋσῆς –ὁ ὁποῖος «μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱός θυγατρὸς Φαραώ, μᾶλλον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, μείζονα πλοῦτον ἠγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τόν ὄνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπε γάρ εἰς τήν μισθαποδοσίαν» (Ἐβρ. ια, 24-26)– ἀρνήθηκε καί αὐτός τούς ἰσχυρούς κατά τήν δύναμη τήν κοσμική καί ὑποστήριζε τούς ταπεινούς ἡσυχαστές μοναχοὺς καί τήν θεολογία τους.

Καπαδόκης αὐτός συγγένευε πνευματικά μέ τόν Καπαδόκη Μέγα Βασίλειο, ὁ ὁποῖος, κατά δική του ὁμολογία, δαπάνησε πολύ χρόνο στήν ματαιότητα, ἡ ὁποία ἀφάνησε τήν νεότητά του στήν ματαιοπονία, καί ὅταν σηκώθηκε «ὡσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος» ἀπέβλεψε «πρός τό θαυμαστόν φῶς τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου». Καί ἀφοῦ εἶδε τό ἄχρηστον τῆς σοφίας τῶν ἀρχόντων τοῦ αἵωνος αὐτοῦ πού θά καταργηθῆ, θρήνησε τήν ἐλεεινή του ζωή καί εὐχήθηκε νά τοῦ προσφερθῆ χειραγωγία γιά νά εἰσαχθῆ στά δόγματα τῆς εὐσεβείας. Ἔτσι, πορεύθηκε στούς μοναχοὺς πού ζοῦσαν στήν Ἀλεξάνδρεια,

τήν ὑπόλοιπη Αἴγυπτο, τήν Παλαιστίνη, τήν Κοίλη Συρία καί τήν Μεσοποταμία, γιά νά μάθη στήν ἀσκητική ἡσυχαστική παράδοση.

Γιατί ἔκανα αὐτήν τήν ἀναφορά στόν Μέγα Βασίλειο καί τόν π. Ἰωάννη Ρωμανίδη; Διότι πολλοί σύγχρονοι σπουδαῖοι καί τρανοί θεολόγοι καί Κληρικοί χαίρονται νά μελετοῦν τά ἔργα μεγάλων κατά κόσμον θεολόγων, ἱκανοποιοῦνται νά τούς ἐπαινοῦν οἱ δυτικοί θεολόγοι καί παρουσιάζονται ὡς μεγάλοι θεολόγοι καί στήν Ἐκκλησία, ἐνῶ ταυτόχρονα ὑπονομεύουν τήν ἀσφαλῆ μέθοδο τῆς Ὁρθοδόξου θεολογίας, πού εἶναι ἡ ἡσυχαστική παράδοση καί κατά συνέπεια περιφρονοῦν τούς συγχρόνους ἐμπειρικούς θεολόγους πού εἶναι συνεχιστές τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων.

Καί αὐτό εἶναι ἀξιοσημείωτο, γιατί τά κείμενα πού κατεργάζονται σύγχρονοι θεολόγοι γιά νά ἐγκριθοῦν ἀπό τήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο ἔχουν δεχθῆ ἐπιρροές ἀπό τήν δυτική σκέψη. Αὐτό φαίνεται καί στήν θεολογία καί στήν ὀρολογία. Ἐμένα μέ ἐνδιαφέρει καί ἡ ὀρολογία, ὅταν ἀποστασιοποιῆται ἀπό τήν γλώσσα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τήν γλώσσα τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας.

Γιά παράδειγμα, ἡ φράση πού ἔχει εἰσχωρήσει σέ θεολογικά καί ἐκκλησιαστικά κείμενα «ἀξιοπρέπεια καί ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου», εἶναι ἀρκετά προβληματική καί ἐπικίνδυνη ἀπό πλευρᾶς θεολογικῆς. Αὐτή ἡ ἐπικινδυνότητα φαίνεται ἀπό τό ὅτι, ἐκτός τοῦ ὅτι δέν κάνουν τήν διάκριση μεταξύ ἀκτίστου καί κτιστοῦ, καί συνδέουν τήν φύση μέ τήν ἀνάγκη, ὅπως καί τήν θέληση-βούληση μέ τό πρόσωπο, συγχρόνως ὑποσκελίζουν τόν ἀγιογραφικό ὄρο γιά τόν ἄνθρωπο ὡς κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωση Θεοῦ, μέ ἀποτέλεσμα νά περιορίζουν τόν λόγο στά ἀνθρώπινα δικαιώματα, τά ὁποῖα ἐρμηνεύονται πάντοτε κατά τό δοκοῦν.

Δέν εἶμαι ἐναντίον τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ἐάν αὐτή συντονίζεται στήν θεολογία καί τήν μεθοδολογία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἄν μιά Σύνοδος ἔχει τήν δυνατότητα νά ἀρθῆ στό ὕψος τῶν Συνόδων ἀπό τίς ὁποῖες ἀπετελέσθη τό «Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας», πού διαβάζεται κατά τήν Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας, τότε αὐτή ἡ Σύνοδος εἶναι ὄντως Ἁγία καί Μεγάλη.

3. Ἡ εἰσδυση τῆς πολιτικῆς στίς ἐνδοορθόδοξες ἐκκλησιαστικές σχέσεις

Ἡ λέξη *πολιτική* ἔχει πολλές ἔννοιες καί σημασίες. Σημαίνει «τό σύνολο τῶν θεμάτων πού ἔχουν σχέση μέ τά κοινά καί τήν ἄσκηση τῆς ἐξουσίας»· «τόν τρόπο ἄσκησης τῆς κρατικῆς ἐξουσίας»· «τόν τρόπο δράσεως

(προσώπου, οργανισμού κλπ.) σύμφωνα με συγκεκριμένο σχέδιο» (Γεώργιος Μπαμπινιώτης).

Στήν προκειμένη περίπτωση ισχύουν όλα αυτά με μία ειδικότερη σημασία. Δυστυχώς, ή γεωπολιτική και οι διάφορες έθνικές πολιτικές σκοπιμότητες εισέρχονται και στίς ένδοορθόδοξες εκκλησιαστικές σχέσεις και πολλές φορές καθορίζουν τούς διαλόγους και τίς αποφάσεις τών Συνελεύσεων. Είναι γνωστόν σέ όλους μας ότι οί έθνικισμοί, παρ' ότι ό έθνοφυλετισμός καταδικάστηκε ως αίρεση στήν Σύνοδο του 1872, στήν Κωνσταντινούπολη, έν τούτοις έπηρεάζει τίς σχέσεις μεταξύ τών Όρθοδόξων Έκκλησιών. Αυτό τό βλέπουμε σέ όσα έρχονται στό φώς τής δημοσιότητας. Καί τό ότι από τά δέκα θέματα πού κατέληξαν νά συζητηθούν στήν Άγία και Μεγάλη Σύνοδο, τελικά θά συζητηθούν τά έξι από αυτά, και μάλιστα τά κείμενα πού καταρτίζονται και οί αποφάσεις θά είναι προϊόντα συμβιβασμών για νά ψηφισθούν, δείχνει τό μεγάλο πρόβλημα πού ύφίσταται.

Θά ήθελα νά αναφέρω ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για νά γίνη κατανοητό αυτό πού ύποστηρίζω. Πρόκειται για τήν συζήτηση πού έγινε στήν Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Έπιτροπή πού συνήλθε στό Chambesy από 9 έως 16 Δεκεμβρίου του έτους 2009, στήν όποία μεταξύ άλλων συζητήθηκε τό θέμα τής ύπογραφής του Τόμου του Αυτόκεφάλου. Βεβαίως, τελικά αυτό τό θέμα δέν πρόκειται νά συζητηθή στήν Άγία και Μεγάλη Σύνοδο, αφού δέν βρέθηκε συμφωνία, αλλά είναι χαρακτηριστικά τά όσα διαδραματίστηκαν στήν Έπιτροπή αυτή, πού δείχνει τήν όλη νοοτροπία πού επικρατεί στίς ένδοορθόδοξες εκκλησιαστικές σχέσεις, οί όποίες έπηρεάζονται από τήν σύγχρονη πολιτική τών Κρατών, πιθανόν και τήν γεωπολιτική στρατηγική τών Μεγάλων Δυνάμεων.

Κατά τήν Συνεδρίαση εκείνη ό Πρόεδρος τής Έπιτροπής, Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης, ως εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου τόνισε όρθως «ότι τό θέμα τής ύπογραφής του Τόμου του Αυτόκεφάλου υπό του Οικουμενικού Πατριάρχου είναι βασικόν εκκλησιολογικόν θέμα επί του όποιου δέν δύναται νά γίνη καμιά ύποχώρησις εκ μέρους του Οικουμενικού Πατριαρχείου».

Μέ τήν θέση αυτή, πού είναι κατά τήν άποψη μου όρθή, συνετάγησαν έξι (6) Έκκλησίες, ήτοι τά Πατριαρχεία Κωνσταντινουπόλεως, Άλεξανδρείας, Άντιοχείας, Ιεροσολύμων και οί Έκκλησίες Ελλάδος και Άλβανίας.

Μέ τήν θέση τής Έκκλησίας τής Ρωσίας νά ύπογράφεται ό Τόμος από όλους τούς Προκαθημένους τών κατά τόπους Έκκλησιών ή τουλάχιστον νά τό ύπογράφη «και» ή Έκκλησία-Μήτηρ συνετάγησαν επτά (7) Έκκλησίες, ήτοι

Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας (για δικούς τους λόγους), Βουλγαρίας, Γεωργίας, Πολωνίας, και Τσεχίας και Σλοβακίας.

Καί υπέρ τοῦ νά υπογραφῆ ὁ Τόμος ἀπό ὅλες τίς Ἐκκλησίες ἐτάχθη ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου.

Δηλαδή ἡ ψηφοφορία ἀνέδειξε ἕξι (6) ψήφους υπέρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί ὀκτώ (8) ψήφους ἐναντίον τῆς θέσεως του. Τελικά τό θέμα αὐτό δέν τέθηκε στήν θεματολογία τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου.

Ἐκεῖνο πού ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ἀπό αὐτήν τήν Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή εἶναι οἱ παρατηρήσεις καί τά Συμπεράσματα τοῦ τότε Γραμματέως τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας μας ἀειμνήστου Πρωτοπρεσβυτέρου π. Στεφάνου Ἀβραμίδη, πού παρευρισκόταν στίς Συνεδριάσεις, σέ ἐκθεσή του πρὸς τήν Ἱερά Σύνοδο.

Θά σᾶς ἀναγνώσω μερικά τμήματα τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς, πολύ χαρακτηριστικά, γιά νά ἀντιληφθῆτε τό κλίμα πού ἐπικρατεῖ σέ τέτοιες Ἐπιτροπές, ὄχι βέβαια σέ ὅλες.

Γράφει ὁ ἀειμνήστος π. Στέφανος Ἀβραμίδης:

«Ἄν κανεῖς θελήσει νά ἐκτιμήσει καί ἀξιολογήσει τά ἐν Γενεύῃ εἰς τήν Προπαρασκευαστικήν Διάσκεψιν ἀπό 9-17 Δεκεμβρίου 2009 διά τήν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, θά πρέπει νά ὁμολογήσῃ ὅτι ξεκίνησε, συνεχίσθη καί ἔκλεισε μέσα σέ ἕνα πνεῦμα ὄχι ἀπλῶς ψυχρότητος, ἀλλά κατὰ κυριολεξία παγερότητος καί παγωνιάς. Τό 1993, δηλαδή πρὸ 16 ἐτῶν εἶχε διακοπῆ ὑπό θλιβεράς συνθήκας ἡ τότε Συνδιάσκεψις χωρίς ἐλπίδα. Κατά ἄκρα μακροθυμία ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐδέχθη νά συνεχισθοῦν κατὰ τό ἤδη παρελθόν ἔτος 2009».

Ἄλλοῦ γράφει:

«Τίποτε στήν Συνδιάσκεψι αὐτή δέν ἐνθύμιζε πνεῦμα Χριστοῦ, ἀγάπη, Ἐκκλησία, Πεντηκοστή. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν σεβάσμιοι ἱεράρχες ἀγωνίζονταν, ἢ παραταξιακά χωρισμένοι σέ δύο μπλόκ (τῶν ὑπερμάχων τῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῶν πολεμίων του) ἢ μέ ἀγωνία νά ξεπερασθῆ αὐτό τό ψυχοφθόρον καί καταλυτικόν τῆς ἔννοιας τῆς Ἐκκλησίας πνεῦμα, πού ἔχει εἰσέλθει εἰς τά ἀνώτερα κλιμάκιά της καί σιγά-σιγά μεταβάλλεται σέ ἰδεολογική ταυτότητα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Μάτην ἠκούσθησαν κραυγαί ἀγωνίας».

Καί καταλήγει:

«Ὅπως ἀναφέραμε ἀνωτέρω, διεφάνη ὀλοκάθαρα ὅτι ὑπάρχουν δύο "μπλόκ" μέσα στίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες: Τό "μπλόκ" ὑπέρ τῶν δικαίων καί προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τό "μπλόκ", τό ὁποῖον θέλει νά μειώσῃ, καί εἰ δυνατόν, νά καταργήσῃ τὰ προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, παρά τό γεγονός, ὅτι ἰσχυρίζεται τό ἀντίθετον».

«Ἡ πώλωσις αὐτή δυσκολεύει καί θά δυσκολεύσῃ ὄχι μόνον τήν πορείαν πρὸς τήν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ἀλλά καί κάθε ἄλλην πανορθόδοξον συνεργασίαν καί προσπάθειαν».

«Τό γεγονός, ὅτι μεταξύ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθόδοξων Ἀυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ὑπῆρξαν ἀρκετοί πρῶην ὑπότροφοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ... εἰς οὐδέν ὠφέλησε τὰς διεκδικήσεις τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου. Οὗτοι οὐδεμίαν φιλελληνικήν στάσιν ἐτήρησαν. Τό μόνον πού κατάφεραν, ἦτο νά ὀμιλήσουν ἐναντίον τῶν θέσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς ἄπτεστα ἑλληνικά».

Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι κάθε Ὁρθόδοξη Σύνοδος γιά νά εἶναι Ἁγία καί Μεγάλη πρέπει νά ἀσχολῆται μέ θέματα δογματικά καί νά συμμετέχουν στήν Σύνοδο αὐτή θεούμενοι Πατέρες, τοῦλάχιστον πρέπει νά συμμετέχουν ὅσοι ἀποδέχονται τήν θεολογία καί τήν μεθοδολογία τῶν δογμάτων καί τῶν εὐσεβῶν παραδόσεων καί ἀκολουθοῦν τοὺς ἁγίους Πατέρας, χωρίς νά τοὺς παρερμηνεύουν. Διαφορετικά δέν εἶναι Ὁρθόδοξη Σύνοδος.

Μάρτιος 2016